
Ženy ve vědě: Příběh Anny Honzákové

Metodika

Obsah

Didaktické a metodické principy	2
Edukační cíl/e a jejich vazba na vzdělávací oblasti RVP	4
Anotované rozšiřující informační zdroje (pro učitele).....	5
Doporučený průběh vyučovací hodiny	6
Klíč k aktivitám.....	8
Podklady k diskusi.....	9

Tento výstup lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons [BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/). Uvedené se nevztahuje na díla nebo jiné předměty ochrany (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou ve výstupu užity zejména na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv, jak je uvedeno u konkrétního jednotlivého předmětu ochrany.

Didaktické a metodické principy

Odkaz na materiál: <https://digikult.phil.muni.cz/wp-content/DVZ/zeny-ve-vede/zeny-ve-vede.html>

Jedním z významných společenských pohybů na konci 19. století byla snaha žen dosáhnout vyššího společenského uplatnění, přičemž jednou z cest bylo vzdělání univerzitního typu. Převládající společenské klima bylo ale vůči těmto snahám skeptické a snažilo se petrifikovat tehdejší status quo, tedy představu, že místo ženy je v domácnosti. Výukový kurz je postavený na fiktivním deníku Anny Honzákové, první ženy, která dokončila studium medicíny v Českých zemích a mohla ji prakticky vykonávat. Její deníkové záznamy jsou fiktivní, jde ale o poměrně věrnou rekonstrukci jejího života doplněnou informacemi z dobového tisku pro pochopení celkového kontextu doby. Materiál je vstupem do způsobu myšlení, který je na jedné straně typický pro 19. století, současně ale stále v různých obměnách přetrvává do současnosti.

Klíčové otázky:

1. Jaká byla situace v Rakousku-Uhersku na přelomu 19. s 20. století stran přístupu žen k formálnímu vzdělání?
2. Jak vypadal proces zpřístupnění vysokoškolského vzdělání ženám? Kdo byli jeho nejvýznamnější účastníci?

Edukační cíl/e:

1. Žák je schopen jmenovat významné osobnosti ženského emancipačního hnutí přelomu 19. a 20. století. (zapamatování si)
2. Žák dokáže popsat historický vývoj postavení žen v české společnosti. (pochopení)
3. Žák umí formulovat argumenty a obhájit zadané stanovisko. (hodnocení)

Výstupy z interakce s DVZ:

1. Znalostní rovina: Znalost prvních vzdělávacích aktivit pro ženy v českém prostředí, znalost historického vývoje vzdělanosti na přelomu 19. a 20. století, znalost osobnosti Anny Honzákové a dalších významných žen (Kecková, Bayerová, Krásnohorská, Světlá), znalost dobového diskursu ve vztahu k ženám.
2. Dovednostní rovina: Schopnost interpretovat a hodnotit historický vývoj emancipačních tendencí, schopnost identifikovat kořeny strukturálních bariér konkrétních skupin osob, schopnost základní práce s publicistickými texty přelomu století.
3. Hodnotová rovina: Citlivost k odlišnému kulturnímu kontextu, reflektování a budování postoje k problematice diskriminace, emancipace a pozitivní diskriminace.

Klíčové kompetence, které jsou v DVZ rozvíjeny:

- o Kompetence k učení:
  - kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává a využívá při svém studiu a praxi
- o Kompetence k řešení problémů:
  - uplatňuje při řešení problémů vhodné metody a dříve získané vědomosti a dovednosti, kromě analytického a kritického myšlení využívá i myšlení tvořivé s použitím představivosti a intuice

- kriticky interpretuje získané poznatky a zjištění a ověřuje je, pro své tvrzení nachází argumenty a důkazy, formuluje a obhajuje podložené závěry
- o Kompetence komunikativní:
  - Rozumí sdělením různého typu v různých komunikačních situacích, správně interpretuje přijímaná sdělení a věcně argumentuje; v nejasných nebo sporných komunikačních situacích pomáhá dosáhnout porozumění

Použité vzdělávací paradigma a edukační metody/přístupy/aktivizační prvky:

- o Konstruktivistické metody aktivního učení
- o Práce s dobovými materiály, s digitalizovaným kulturním dědictvím
- o Využití narativních a hermeneutických přístupů v historiografii
- o Hodnotově orientované učení

Předchozí znalosti, (digitální) dovednosti a zkušenosti učitele: Očekává se dobrá orientace v problematice vzniku a formování moderní společnosti a vzniku moderního myšlení, vhodná je základní znalost problematiky diskriminace a práce s marginalizovanými skupinami, především v oblasti vzdělávání. Téma lze prohloubit o znalost reálií 19. a 20. století. Očekává se základní přehled o vývoji vzdělávání v našem prostoru v 19. a na počátku 20. století.

Edukační cíl/e a jejich vazba na vzdělávací oblasti RVP

- **Občanský a společenskovední základ:**
  - o Člověk ve společnosti: posoudí úlohu sociálních změn v individuálním i společenském vývoji, rozlišuje změny konstruktivní a destruktivní.
- **Dějepis:**
  - o Osvícenství, revoluce a idea svobody, modernizace společnosti: vysvětlí emancipační hnutí národů i jednotlivých společenských vrstev; vymezí místo utváření českého novodobého národa v tomto procesu, včetně jeho specifických rysů.
- **Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech:**
  - o Vzdělávání v Evropě a ve světě: proces utváření evropského vzdělávacího prostoru a mobilita ve vzdělávání.
- **Mediální výchova:**
  - o Mediální produkty a jejich významy: stereotypy, které se projevují v mediovaných reprezentacích, identifikace a vyhodnocení předsudku ve zpravodajství, dramatické tvorbě a zábavních pořadech.
  - o Účinky mediální produkce a vliv médií: vlivy celospolečenské a kulturní (vliv na jazykovou kulturu, sdílené společenské hodnoty, stabilitu společnosti, sport apod.).

Anotované rozšiřující informační zdroje (pro učitele)

Vybrané zdroje k tématu jsou dostupné v [digitální sbírce](#) vytvořené knihovnicí Moravské zemské knihovny. Při výběru dokumentů byly uplatněny odborné kurátorské postupy.

Další doporučené informační zdroje:

[Osudové ženy: Anna Honzáková](#) – pořad Českého rozhlasu o Anně Honzákové.

[Anna Honzáková a jiné dámy](#) – kniha Evy Uhrové popisující životy čtyř významných žen (Anna Honzáková, Albína Honzáková, Marie Baborová-Čiháková a Anděla Kozáková).

[České ženy v 19. století: úsilí a sny, úspěchy i zklamání na cestě k emancipaci](#) – publikace Marie L. Neudorflové věnovaná ženskému hnutí v 19. století; obsahuje také kapitoly věnované gymnáziu Minerva a osobnosti Anny Honzákové.

[.Množte se, děvčata. Kariéra není pro vás.' Diskriminace začíná už při studiu, stěžují si lékařky](#) – článek popisující současné diskriminační praktiky na lékařských fakultách v ČR.

[V Evropském parlamentu proběhla diskuze o romské problematice](#) – ukázka problému strukturální diskriminace na základě rasy.

Doporučený průběh vyučovací hodiny

Časová dotace: 45 minut

Cílová skupina: žáci vyšších ročníků osmiletého a šestiletého gymnázia, 1. až 4. ročníku čtyřletého gymnázia

Počet žáků: limitován počtem počítačů, tabletů nebo dalších zařízení pro žáky

Využité vzdělávací technologie: vlastní počítač nebo mobilní zařízení (tablet, mobilní telefon) s připojením na internet

Výstupy žáka z interakce s DVZ: argumentativní diskuse

Evaluační prvky použité učitelem: analýza v rámci argumentativní diskuse

Další možné didaktické pomůcky, materiál: nastříhané lístky s argumenty pro a proti ženskému vzdělávání (viz soubor Podklady k diskusi)

Předchozí znalosti, dovednosti a zkušenosti žáků: Očekává se základní znalost historického kontextu procesu modernizace společnosti v 19. století a českých politických a kulturních reálií této doby. Materiál ale pracuje s analýzou konkrétního příběhu, proto není tato znalost ve větší hloubce nezbytná, byť vede k hlubšímu pochopení tématu a nalezení širších souvislostí.

Didaktická úskalí/limity: Materiál pracuje s vizuálními materiály, je proto nevhodný pro nevidomé a slabozraké žáky bez asistence.

Příprava učitele na hodinu: Předpokladem pro úspěšný průběh výuky je to, aby před zahájením vyučovací hodiny byly připraveny vzdělávací technologie v aktivním stavu a aby byly zajištěny všechny technické podmínky pro práci žáků s DVZ. Pokud žáci využívají své mobilní telefony nebo tablety, je žádoucí předem je požádat, aby si na vyučovací hodinu svá zařízení aktivovali. Učitel by se také měl seznámit s materiálem a připravit si otázky k diskusi.

Doporučený průběh vyučovací hodiny:

Úvod	Učitel uvede téma, v souladu s předmětem může pracovat s širšími souvislostmi a tématy, jako je diskriminace žen, témata spojená s vývojem českého vzdělávání, s formováním moderní společnosti, s diskriminací dalších skupin na základě rasy, náboženství atp. (v závislosti na učebním plánu). Učitel nasdílí žákům link na DVZ.	5 minut
Samostatná práce s DVZ	Zadání učitele: Projděte si materiál, který vás provede několika lety života Anny Honzákové, první ženy, které v českých zemích získala vysokoškolský titul z medicíny. V materiálu se nacházejí průběžné otázky, jejichž zodpovězení je nutné pro další postup příběhem. Odpovědi na tyto otázky nebudou nijak hodnoceny. Na průchod DVZ máte 20 minut. Práce žáků: Žáci samostatně procházejí DVZ.	20 minut
Reflexe ve dvojicích	Zadání učitele: Vytvořte dvojice a v jejich rámci si rozdělte role – jeden ve dvojici bude PRO ženské vzdělávání, druhý PROTI (tato stanoviska jsou přiřazena bez ohledu na reálný postoj žáka). Vaším úkolem je vžít se do situace, v níž se nacházeli účastníci sporu o přístup žen na vysoké školy, a zadané stanovisko obhájit. Zkuste vymyslet co nejvíce argumentů pro i proti, využít ale můžete i reálných argumentů, které se objevily v dobovém tisku (zde učitel rozdá do každé dvojice jeden či více argumentů z listu Podklady k diskusi). Práce žáků: Žáci diskutují ve dvojicích. V případě potřeby se mohou přihlásit o argument.	5 minut
Skupinová diskuse	Zadání učitele: Nyní budeme téma diskutovat ve skupině. Rozdělte se do dvou skupin podle toho, jaké stanovisko vám bylo v předchozím kroku zadáno (zde je ideální žáky fyzicky přesunout v rámci učebny tak, aby osoby zastávající stejné stanovisko byly pospolu). Každá strana vždy předestře argument, druhá na něj reaguje. Práce žáků: Žáci společně diskutují, přičemž využívají argumentů, které vymysleli v předchozím kroku. Pokud žádné vlastní argumenty nevymysleli, pracují s argumenty z podkladů.	15 minut

---

Alternativa 1: Žáci si mohou DVZ projít sami před hodinou (doma), hodina pak může být věnována diskusi a/nebo navazujícímu výkladu v souladu s učebním plánem.

Alternativa 2: Žáci mohou diskutovat i na jiné téma, které nějakým způsobem souvisí s diskriminací ve školství nebo na trhu práce (např. ageismus, gender pay gap, přeřazování Romů do zvláštních škol apod.).

Klíč k aktivitám

- 1 C: „Jsem holka a holky u nás nesmí studovat na univerzitách.“
- 2 A: „Minerva.“
- 3 A: „V Sokolu, kde se věnujeme tělocviku.“
- 4 C: „Maturitní vysvědčení nás nebude opravňovat ke vstupu na univerzitu.“
- 5 B: „Filosofická fakulta.“

Podklady k diskusi: Argumenty PROTI

„Všechno, co kolem sebe vidíme, stvořili muži. Žena nevynašla ani jehlu, ani kávový mlýnek, tento nepostradatelný objekt kuchyňský. Všechno udělal a dělá muž. Žena přichází jen k hotovému.“

(Ženy lékařkami? Národní listy. Praha: Julius Grégr, 8.10.1895, 35(278), s. 1. ISSN 1214-1240. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6ed5c43e-435f-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Ženská psycha jest jiná než mužova. Již před několika lety poukázal Strindberg na to, že komplikované logické procesy, zacházení s vysokými abstrakcemi se ženám špatně daří.“

(Ženy lékařkami? Národní listy. Praha: Julius Grégr, 8.10.1895, 35(278), s. 1. ISSN 1214-1240. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6ed5c43e-435f-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Dějiny zaznamenávají ženy, které ve vědě něco vykonaly. [...] Také v umění se pokusily. Ale přece to, co ve všech oborech práce vykonaly, nedá se ani v nejmenším srovnati s tím, co vykonali mužové.“

(Ženy lékařkami? Národní listy. Praha: Julius Grégr, 8.10.1895, 35(278), s. 1. ISSN 1214-1240. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6ed5c43e-435f-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Řekne-li někdo, že ženy se hodí ke studiu medicíny, má stejnou pravdu, jako když řekne, že se hodí k řízení lokomotivy. Fyzická námaha lékařova není pro ženy.“

(Ženy lékařkami? Národní listy. Praha: Julius Grégr, 8.10.1895, 35(278), s. 1. ISSN 1214-1240. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6ed5c43e-435f-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Povoláním ženy jest manželství, ve kterémž jí úkol nastává, aby se jakožto matka, hospodyně a družka muže svého platně osvědčila. [...] Ono poškozujíc pohřichu tuto příští způsobilost ženskou umožňujícím sezením ve školních škamnách a zbytečným týráním paměti a ducha.“

(Žena a lékařská praxe. Národní listy. Praha: Julius Grégr, 2.8.1895, 35(211, odpolední vydání), s. (4). ISSN 1214-1240. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:6eb85083-435f-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Od té chvíle, co tyto dámy zmocnily se našich diplomů, musí soutěžit o naše místa a z nich nás vytlačovati.“

(O lékařkách promluvil... Ženské listy: Časopis pro záležitosti žen a dívek československých. Praha: F. A. Urbánek, 6.1898, 26(6), s. 117. ISSN 1802-7237. Dostupné z: <https://dmnt.mzk.cz/uuid/uuid:a05eff81-435e-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Po lékařce přichází advokátka. Po právech živnostenských získaly práva občanská. Žena chce se vyzouti ze zákonitě ochrany muže a ponenáhlými ústupky dosahuje jeho odvěkých práv. Nevyhnutelným následkem slabosti mužovy bude jeho úpadek morální a sociální.“

(O lékařkách promluvil... Ženské listy: Časopis pro záležitosti žen a dívek českoslovanských. Praha: F. A. Urbánek, 6.1898, 26(6), s. 117. ISSN 1802-7237. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:a05eff81-435e-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Jest však v zájmu společnosti lidské, aby zůstala základem jejím molekula, sestávající z muže a ženy, a studium žen na univerzitě by – mimo jiné špatné účinky – rozbíjelo onu molekulu z muže a ženy složenou.“

(Z kroniky ženského studia v Rakousku. Ženské listy: Časopis pro záležitosti žen a dívek českoslovanských. Praha: F. A. Urbánek, 11.1895, 23(11), s. 202-207. ISSN 1802-7237. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:c0aa5246-435d-11dd-b505-00145e5790ea>)

Podklady k diskusi: Argumenty PRO

„Je prý farizejskou prolhaností volati pořád k ženám: „Vaším povoláním jest jenom, stávají se matkami,“ když sociální poměry zaopatření tolika žen manželstvími nepřipouštějí.“

(Z kroniky ženského studia v Rakousku. Ženské listy: Časopis pro záležitosti žen a dívek československých. Praha: F. A. Urbánek, 11.1895, 23(11), s. 202-207. ISSN 1802-7237. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:c0aa5246-435d-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Ženy mají chápati se povolání, jehož jsou schopny. Mají, smějí, mohou studovati lékařství? To není vůbec více otázkou od toho okamžiku, kdy i jen jediná ženská osobnost dosáhla doktorského diplomu.“

(Z kroniky ženského studia v Rakousku. Ženské listy: Časopis pro záležitosti žen a dívek československých. Praha: F. A. Urbánek, 11.1895, 23(11), s. 202-207. ISSN 1802-7237. Dostupné z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:c0aa5246-435d-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Duchovně jsou si muž a žena rovni, a také mravně. Muž není silnější rozumem. [...] Slušné opatrování chudší domácnosti a všecka s tím spojená starost vyžaduje většího rozumového napětí než činnost v nějakém úřadě nebo na katedře a kazatelně.“

(MASARYK, Tomáš Garrigue. Moderní názor na ženu: otisk přednášky z roku 1904. Brno: Zemská organizace pokrokových žen moravských, 1930, s. 7-8. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:87a7884b-ec83-4299-9d0e-d94b62078ecf>)

„Nerovnost mezi mužem a ženou není přirozená, není od přírody, ale vyvinula se historicky; a jak v historii dělalo se mnoho chyb, a chyb často osudných, tak stala se také chyba a chyba veliká potlačením ženy.“

(MASARYK, Tomáš Garrigue. Moderní názor na ženu: otisk přednášky z roku 1904. Brno: Zemská organizace pokrokových žen moravských, 1930, s. 7-8. Dostupné z: <https://dnnt.mzk.cz/uuid/uuid:87a7884b-ec83-4299-9d0e-d94b62078ecf>)

„[...] bolestně to pocítujeme, že nám, když choroby přemnohé, o nichž jemná paní či dívka jen s ostychem mluvíti může, nás skličují, není dopřáno té neocenitelné úlevy, abychom se ženě lékařce svěřiti, s ní se radit mohly, [...]“

(Ženské listy: Časopis pro záležitosti žen a dívek československých. Praha: F. A. Urbánek, 3.1895, 23(3), s. 51. ISSN 1802-7237. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a08106c7-435e-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Není spravedливо, aby ženy byly nadále odstrkovány od vyššího vzdělání vědeckého, když se uznává jejich způsobilost k činnosti v úřadech i na školách, v písemnictví, v podnikání humanitním a v působení na umravnění, ušlechťení společnosti lidské vůbec.“

(Ženské listy: Časopis pro záležitosti žen a dívek československých. Praha: F. A. Urbánek, 3.1895, 23(3), s. 52. ISSN 1802-7237. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:a08106c8-435e-11dd-b505-00145e5790ea>)

„Klademe tímto odpůrcům ženského studia otázku: Kdo vyživí ženy nestudující? Odkud berou prostředky své výživy? Patrně od mužů, jestli si nemohou vydělávat samy a tudíž musejí úsilněji konkurovat ti mužové (otcové, manželé, bratři atd.), kteří se o nezaopatřené ženy musejí starat.“

(Naše doba: revue pro vědu, umění a život sociální. Praha - Královské Vinohrady: Jan Laichter, 1900-1901, 8(1-12), s. 79. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:984460e0-667e-11e7-8b50-001018b5eb5c>)

„Argument, že studující ženy ohrožují budoucí generace je přímo směšný, povážíme-li, že odpůrcové ženské práce vědecké, k níž se hlásí počet praskrovný, klidně snášejí, že tisíce žen, ba miliony žen a dcer dělnických, živnostníků, rolníků atd. již dávno pracují jako mužové.“

(Naše doba: revue pro vědu, umění a život sociální. Praha - Královské Vinohrady: Jan Laichter, 1900-1901, 8(1-12), s. 79. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:984460e0-667e-11e7-8b50-001018b5eb5c>)